

ЗАСАДИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ СУБ'ЄКТАМИ ВЛАДИ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

В загальному випадку під дискреційними повноваженнями розуміється можливість представникові влади здійснювати вибір варіанта рішення відповідно до власних міркувань, не обмежуючись чітко визначеним варіантом вирішення для конкретної ситуації, тобто діяти у певних межах на власний розсуд. Разом із тим, такі апологети принципу верховенства права, як А.В. Дайсі та Ф.А. Хайек, ототожнюють дискреційну владу із сваволею [1]. Отже, проблема контролю за реалізацією дискреційних повноважень суб'єктами влади є актуальною.

Нормативні підходи до визначення поняття «дискреційні повноваження» та наслідки неналежного нормативного закріплення «дискреційних повноважень» визначені у Методології проведення антикорупційної експертизи [2]. У пункті 2.1 Методології [2] невинуватене встановлення чи надмірне розширення дискреційних повноважень визнане корупціогенним фактором.

Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд) неодноразово наголошував, що в умовах реалізації євроінтеграційних прагнень України принципи реалізації адміністративними органами влади дискреційних повноважень повинні узгоджуватися із Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень [3]. Так, у пункті 67 згаданої вище Постанови від 16.05.2023 р. у справі № 380/3195/22 вказано:

«67. Згідно з Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень... під дискреційними повноваженнями слід розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду, тобто, коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найкращим за даних обставин».

Рекомендації [3] для захисту прав осіб від неправомірної реалізації суб'єктами влади дискреційних повноважень фіксують наступні принципи:

1-7. Під час реалізації дискреційних повноважень, орган влади: не переслідує мети, відмінної від тієї, задля якої його надано такими повноваженнями; дотримується принципу об'єктивності й безсторонності, враховуючи лише ті фактори, які мають відношення до даної тої справи; дотримується принципу рівності перед законом, не допускаючи

несправедливої дискримінації; забезпечує належну рівновагу між негативними наслідками, які його рішення може мати для прав, свобод чи інтересів осіб, та переслідуваною при цьому метою; приймає своє рішення в межах розумного строку з урахуванням характеру справи, яка вирішується; послідовно та узгоджено застосовує загальні адміністративні приписи, одночасно враховуючи конкретні обставини кожної справи.

7. Будь-які загальні адміністративні приписи, які регулюють реалізацію дискреційних повноважень, мають: а) оприлюднюватися або б) повідомлятися особі, якої вони стосуються, у відповідний спосіб і в необхідному обсязі, якщо вона звертається з такою вимогою, чи то перед, чи після прийняття/вчинення акту стосовно неї.

8. Якщо адміністративний орган влади, реалізуючи дискреційне повноваження, вирішує відхилитися від загальних адміністративних приписів у такий спосіб, який має несприятливі наслідки для прав, свобод чи інтересів відповідної особи, її має бути повідомлено про підстави такого рішення.

Такі підстави або зазначаються в акті, який стосується цієї особи, або, на її клопотання, повідомляються їй у письмовій формі протягом розумного строку.

9. Акт, прийнятий/вжитий під час реалізації дискреційних повноважень, може бути перевірений на предмет законності судом або іншим незалежним органом. Такий контроль не виключає можливості проведення попереднього контролю з боку адміністративного органу влади, уповноваженого вирішувати як стосовно законності, так і по суті такого акта.

10. Якщо закон не встановлює для адміністративних органів влади будь-якого строку, в межах якого вони мають приймати рішення у контексті реалізації дискреційного повноваження, і якщо адміністративний орган влади не приймає відповідного рішення в межах розумного строку, такі його дії можуть підлягати контролю з боку уповноваженого на це органу.

Касаційний адміністративний суд неодноразово формулював підходи щодо обмеження дискреційних повноважень суб'єктів влади та щодо судового контролю. Так, у пунктах 48,49 Постанови від 04.05.2022 р. у справі № 620/2718/20 Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду вказано¹:

«49. ...принцип «пропорційності порушення та покарання»... зумовлює обов'язок суб'єкта владних повноважень, при визначенні розміру санкції, обґрунтовувати в своєму рішенні ступінь тяжкості вчиненого правопорушення та його небезпечність.

¹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104177966>

51. Таким чином, враховуючи, що орган контролю ... зобов'язаний обґрунтовано вказати про причини застосування обраного розміру штрафної санкції, а також вказати на підстави неможливості застосування штрафної санкції у меншому розмірі, відповідачем під час прийняття рішення не було дотримано зазначених вимог».

Література

1. Старик А.М. Дискреційна влада в сучасному світі. Часопис Київ. ун-ту права. 2010. № 2. С. 108-113.

2. Методологія проведення антикорупційної експертизи. Затв. Наказом від 24.04.2017 № 1395/5 Міністерства юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17#n8>

3. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятими Комітетом Міністрів 11 березня 1980 року на 316-й нараді (Recommendation № R(80)2 of the Committee of Ministers concerning the exercise of discretionary powers by administrative authorities). Публікація укр. мовою: Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: навч. посібник / за заг. редакцією Куйбіди Р.О., Шишкіна В.І. Київ: Старий світ, 2006. 576 с.; Публікація англ. мовою: <https://rm.coe.int/16804f22ae>

УДК 342.9(043.2)

Вельков А.В., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Відповідно до частини першої статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами [1]. При здійсненні правосуддя судді незалежні і підкоряються лише закону (частина перша статті 129 Конституції України). Виключно законами України визначаються судовострій і судочинство, а також порядок здійснення правосуддя регламентується відповідним процесуальним законодавством України.

Відповідно ст. 1311 Конституції України в нашій державі діє прокуратура, яка здійснює: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час